

Osman Necmi Gürmen'in Öykülerinde Varoluşçuluğun Görüntü Düzeyleri*

The Levels of Imagery of Existentialism in the Stories By Osman Necmi Gürmen

Öz

Varoluşçuluğun 20. yüzyılın ortalarına doğru felsefi bir akım olarak güç kazanması, duyu ve düşüncelerin estetik ölçüler içerisinde anlatıldığı edebî eserlere de yansır. Bu anlamda eserlerinde ontolojik kaygı ile Varoluşçu felsefeye yönelen yazarlardan biri de Osman Necmi Gürmen'dir. Varoluşçu felsefenin güç kazandığı döneme tanık olan Osman Necmi Gürmen, yaşadıklarının da etkisiyle bu felsefi yönelimin etkisine kapılır. Özellikle, öykü karakterlerini, varoluşsal süreçlerden geçen, kendisiyle ya da toplumla çatışmalar yaşayan kişiler olarak metinlerinin merkezine yerleştirir. İçinde buldukları düzenin bir kuklası olmayı reddeden bu karakterler, aykırı olmayı tercih ederken varoluşsal seçimlerinin özgürlüğünde şekillenen sorumluluklarının farkındalığını "birey olma" sürecinde ortaya koyarlar. Kendi olmayı gerçekleştirmek isteyen öykü kişileri, toplumsal kuşatılmışlığın etkisini derinden hissederken yaşamın çıkmazları içinde yabancılaşırlar. Kimliklerini bir özgürlük sorunu olarak duyumsayan, yabancılaşmayı var olana başkaldırı şeklinde algılayıp bu doğrultuda tepkiler veren karakterlere reddeden bu karakterlerin sosyoloji ve felsefe ile bağlantılı olması, edebî metinleri disiplinler arası bir yöntemle incelemeyi gerektirir. Çalışmada, bu disiplinler arası yöntem ışığında, Osman Necmi Gürmen'in öykülerine yabancılaşma, özgürleşme özelinde varoluşsal açılardan yaklaşıldı.

Anahtar Kelimeler: Osman Necmi Gürmen, Varoluşçuluk, yabancılaşma, özgürlük, cinsellik.

Abstract

Existentialism, as a philosophical movement, began to gain strength towards the midst of the 20th century and thus, it can be clearly observed on the literary texts, through which emotions and thought can be conveyed within aesthetical measures. In this sense, one of the authors who gravitates to the Existentialist philosophy in their Works with ontological concerns is Osman Necmi Gürmen. Witnessing the powerful period of existentialism, Osman Necmi Gürmen was impressed by this philosophical movement, due to his own experience. Especially, he places the characters in his stories in the center of the text as the persons who have been through existential processes and who have conflicts against themselves and the society. These characters, who refuse to be puppets of the order they are in, choose to be the outsiders and exhibit their awareness of responsibility that take form in the liberty of their existential choices through their process of "becoming an individual". The persons in the story, who desire to realize their own selves, become alienated in the predicaments of life while they feel surrounded by the society. They transform into characters who feel their identity as a necessity of freedom and who perceive alienation as the revolt against the existent and who choose to act accordingly. The relation of the science of literature with sociology and philosophy makes it necessary for the literary text to be examined through interdisciplinary methods. In this study, the stories by Osman Necmi Gürmen were examined specifically within the aspects of alienation and liberation through this interdisciplinary method.

Keywords: Osman Necmi Gürmen, existentialism, alienation, freedom, sexuality.

Mutlu DEVECİ

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Elâzığ, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-2473-053X
E-mail: mtldeveci@gmail.com

Halil Fatih ALAGÖZ

Doktora Öğrenci, Fırat Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Elâzığ, Türkiye.

ORCID: 0000-0001-8168-670X
E-mail: hlflthlgz@gmail.com

Geliş Tarihi/Submitted: 17.08.2019

Kabul Tarihi/Accepted: 18.11.2019

Kaynak Gösterim / Citation:

Deveci, Mutlu; Alagöz, Halil Fatih (2019). "Osman Necmi Gürmen'in Öykülerinde Varoluşçuluğun Görüntü Düzeyleri". Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, 11/22, 189-209. <http://dx.doi.org/10.26517/ytea.397>

* Bu çalışma, "Osman Necmi Gürmen'in Öykü ve Romanlarında Yapı ve İzlek" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Extended Summary

Existentialism is a reactional doctrine shown against the act of transformation of the human by the modern world into an object, nothingness who does not own the right of speech over any action or execution. Modern times priorities velocity and it ignores the quality of the seemingly free humans who are squashed between the hands of the clock. The human whose immanence has been ignored and whose uniqueness has been forgotten must remain assertive in their process of interpretation of life. Their search of meaning and attempt to become their own selves causes the individuals to verge towards different actions / execution. Regardless of the outcome, the fundamental reason for an individual's attempt to prove their own self is their need to feel their existence and determine their position.

Osman Necmi Gürmen, a prominent author of the recent period of our literature puts forth six novels and twelve stories in his literary life, which he begins at the age of forty-eight. The author does not directly present an incident, a reality, the life, a conflict or a dullness in his stories, but instead, he dramatizes this with a little scene or he transforms it into his own speech and alters it into an outcome of art by tearing it out of life. With his own way of conveyance that projects the image of the individuality over the fictional plane, the author draws the reader into the depth of his imagination.

The characters created by Gürmen who collected his stories into a book titled Saint Michel'in Develeri (The Camels of Saint Michel) are, in a general sense, types who suffer from existential problems. The aim of the study is to focus on the thematic execution of the stories and to point out existential cases that arise in various thoughts / actions through overall set of texts. Traces of existentialist philosophy manifest themselves in various ways such as the conflict between liberty and bondage or as alienation or even as placing sexual motives into the center of life.

The stand-out free characters in the author's five stories are also in the position of defending their own life philosophy. These characters prioritize their sense of self against the rules by the order and the confining and devastating enforcements by these rules and they also battle against the attempts of inhibition. They sometimes tend to avoid their intellectual or actional struggle in a careless manner. The opposition in stories in which surrender or bondage

in a general sense, which is contradictory to what these characters represent, occurs when characters come face to face.

Alienation as a case of existence becomes obvious as a result of inhibition and manifests itself in one's own perception. It is a good idea not to approach the term "inhibition" as the hindrance physically confined people experience but as the restrictions to be obeyed by the people who cannot show actions without their own will, and suppress their inner sentiments under the intellectual influence by their surroundings and enforcements.

The point that these people suffer from is the indirect external pressure they experience in the process of transferring their thoughts to action and the consequence of failure to assume responsibility for their own living (Geçtan, 2016: 95). While some of the characters exposed to this pressure are aware of the situation they are in, some appear to be part of the general assumptions, far from questioning the self. This results in their alienation from both themselves and society.

In the stories of the author, people who do not have self-consciousness appear to be the self (ego), to be themselves or to find another self. They are forced to endure the problems of the environment because they cannot find the power to fight the factors that cause the stalemate. The Ego's attempts to live according to his wishes do not arise because of learned helplessness. As a natural consequence of this, they prefer a conscious submission or impersonation. The author makes it felt in all of his stories, on which he bases the conflict between freedom and bondage. It is seen that those who emphasize freedom and those who represent counter and ideal values do not compromise their self-values. On the other hand, it can be stated that those who experience social alienation sometimes develop thoughts of breaking their shell, but they cannot turn these thoughts into action.

When the stories are generally taken into consideration, the most prominent aspects of the people who exhibit their sexual impulses are to objectify the person they focus on and to see for themselves. The main purpose of these characters that transform the body into an object of sexual pleasure is to have the person they desire, rather than to satisfy their sexual desires. The resistance of the people whom they want to dominate triggers obsessive feelings / thoughts in the self of these characters. These characters, who draw attention

with their sexual desires, want to ignore the internal and external factors that prevent them from having people in the center of attention, but they cannot succeed in this. In addition to the aforementioned characters, other stories also contain characters that cannot satisfy their sexual desires. While the characters in other stories exhibit restrained actions, the primary factor driving the will of those characters is sexual passion.

It is possible to see the analytical reflections of personal situations in the twelve stories of Osman Necmi Gürmen. Short-term actions can be read as the basis for sensing the mental processes and thoughts of the characters. The issues that the author cares about are not the dramatic plot of events; It is the details that everybody cannot pay attention to because they remain in the background.

The different philosophical approaches developed by the characters in life are reflected in the actions in various ways. The pangs of existence that emerge with meaninglessness are evident through the narratives of the narrators themselves or the analytical narratives of the narrators. The writer, who is very coherent in the life that people have adopted, prevents the characters from moving towards actions that contradict the mental state. Under the influence of multiple internal conflicts, people find themselves coveted to people they sometimes find odd, sometimes only to serve their physical impulses. They reinforce intrigural fiction, including the center of the pessimistic atmosphere of alienation. Regardless of the outcome, the underlying issue underlying these behaviors of story characters is the existentialist attitude. In this, Osman Necmi Gürmen II existentialism began to gain strength. The impact of his presence in Paris after World War II is unquestionable. The harassment, unrest and the search for meaning in life created by the war environment on human beings also deeply affect Gürmen. The attitude of storytellers who move in their shell and want to get rid of all kinds of obstructive factors emerges as a result of abandonment, restlessness and disgust. These feelings are the consequences of anxiety, pessimism, meaninglessness, sense of nothingness and "absurdity" that are directly related to existential philosophy.

Giriş

Birey, kendi kurduğu düzende "bir nesneye dönüştürüldüğünde ve bir nesne gibi yönetildiğinde" (Fromm, 2015a: 44) duygusal/zihinsel patlamalar yaşar, hatta bu anlamsız tükenişi ve işleyişi "saçma" düzeyinde algılar. 20. yüzyılın başından itibaren kimliği elinden alınan ve içi boş bir nesneye dönüştürülen insan, konumunu kabullenemez ve içinde bulunduğu ortamdan koparak kendi olma sürecini başlatır. Kendi oluş süreci, özgürlük, farkındalık, seçim ve sorumluluk bağdaşıklığında gerçekleşen çok boyutlu bir süreçtir. Boyutlar arasında yaşanabilecek geçişler, farklı huzursuzlukları, kırılganlıkları içerir. Bu durum ve süreçlerin verdiği huzursuzlukla, birey, özüne yönelme aşamasında kendisiyle ve toplumla çatışma yaşar. Nitekim, kendi olma sürecini tamamlamakta zorluk çeken kişi, ruhsal anlamda çöküş yaşamaya başlar. Arayışların sonuçsuz kalması, anlam bulma çabalarının başarısız olması, buhranın ve bunalımın girdabındaki bireyin karamsarlığa ve yalnızlığa gömülmesine neden olur. Yozlaşan değerler, kendine özgülüğün yitimiyle birlikte ön plana çıkan görüntünün büyümesi, doğadan kopuş ve modern kentlere hapsedilmek gibi insan doğasına aykırı edimler, bireyin bunaltı yaşammasına neden olur ve onu hiçlik ile karşı karşıya bırakır.

Modern yaşamın, insanı mekanik bir varlığa dönüştürmesi, onu kendi başına biricik bir varlık olarak kabul etmek yerine sadece nicel yönleriyle değerlendirmesi, içsel çatışmalara neden olur. 20. yüzyılda insana bakış değişince sorunlar ve sorumluluklar da artar. Üzerindeki kuşatılmışlık yelpazesi genişleyince, sorunlar yumağı ile boğuşan insan, çaresizlik içinde yeni arayışların öznesi hâline gelir (Gül, 2014: 27). Jean Paul Sartre, 1938 yılında günlük şeklinde yayımladığı Bunaltı romanında, kahramanı Roquentin üzerinden modern dünyanın çıkmazlarını irdeler (2015: 184-188). Sartre, öğretisinin sınırlarını çizdiği Varoluşçuluk kitabında, insanın kendisini şekillendirme sürecinin varoluşçuluğun baş ilkesi olduğunu savunur (1985: 64). Sartre, insanın benliğini şekillendirme aşamalarının varoluşçuluk doktriniyle ilişkilendirir.

Varoluşçuluk, modern dünyanın insanı herhangi bir eylem/edimde söz hakkı olmayan bir nesneye, hiç/lik/e dönüştürmesine gösterilen tepkisel bir öğretilerdir. Modern zamanlar, hız'ı önceler ve "akreple yelkovan arasına sıkışan özgür görünümü" (Korkmaz&Deveci, 2017: 19) insanların niteliğini yok sayar. İçkinliği yok sayılan, biricik olduğu unutilan insan, hayatını anlamlandırma çabalarını kendi girişkenliği ile sağlamalıdır. Anlam arayışı ve kendi olma atılımları, bireyin farklı

eylem/edimlere yönelmesine neden olur. Sonuç her ne olursa olsun, bireyin ben'liğini ispatlama girişimlerinin altında yatan temel sebep, var olduğunu hissetme ve konumunu belirleme çabasıdır.

Yakın dönem edebiyatımızın önemli isimlerinden Osman Necmi Gürmen (d. 1927- ö. 2015), kırk sekiz yaşında başladığı yazın hayatına altı roman ve on iki öykü sığdırır. Yazar, öykülerinde "bir olayı, gerçeği, hayatı, [çatışmayı, donukluğu] direkt olarak aktarmaz, onun yerine geçecek küçücük bir sahneyle dramatize eder, kendi diline dönüştürür, hayattan koparıp sanatın verimi haline getirir" (Tosun, 2014: 105). Yazar, kendine özgünlüğün kurgusal düzlemdeki görünümünü ifade eden bu söyleyiş biçimiyle okuyucuyu muhayyilesindeki derinliğe çeker.

Öykülerini Saint Michel'in Develeri¹¹ adıyla kitaplaştıran Gürmen'in karakterleri, genel anlamıyla varoluş sorunu yaşayan tipler/karakterlerdir. Çalışmanın amacı, öykülerin izleksel kurgusu üzerinde yoğunlaşmak ve kendini çeşitli düşünce/eylemlerle gösteren varoluşsal durumları metinlerin geneli üzerinden işaret etmektir. Varoluşçu felsefenin izleri, Gürmen'in öykü karakterlerinde özgürlük-tutsaklık çatışmasından yabancılaşmaya, hatta cinsel dürtüleri yaşamın merkezine koymaya kadar değişik şekillerde kendini gösterir.

I. Özgürlük Sorunu

Bireyin varoluş durumuyla doğrudan ilintili kabul edilen özgürlük, iki şekilde ele alınabilir: Genel anlamda, kişinin geniş bir erişim ağına sahip olması, engellenmemesi sonucu beliren yaşam alanı serbestliği ile kişinin kendi iç dünyasına hizmet edecek şekilde davranışlar sergilemesine yardımcı olan özsel serbestlik. Osman Necmi Gürmen'in meseleye yaklaşma biçimi, genel olarak ikincisi yönündedir. "Yazar, öykülerinde bireyin iç ben'ine ket vuran kabulleri dolaylı yoldan eleştirmek için, sorgulayan, eleştiren karakterleri metinlerin merkezine yerleştirir" (Alagöz, 2019: 59). Pek çok öyküde, kendi özgürlük alanını iç ben'i doğrultusunda oluşturan karakterlerin yansımaları vardır. Öykülerdeki karakterler, "kendisini, dünyasını ve o dünya içindeki durumunu belirleyen ve anlamlandıran bir yaşam felsefesi" (Yalom, 2014: 655) oluştururken içinde buldukları sosyal ağın kuşatıcı yönlerinden soyutlanır. Bunların yanında, toplumsal tahakkümün etkisinden kurtulamayan karakterlere de rastlanır.

11 GÜR MEN, Osman Necmi (2009). Saint-Michel'in Develeri. İstanbul, Kanat Kitap. Metinden alıntılanan bütün bölümler, kitabın bu baskısından yapılmıştır.

'Çingene Güzeli' öyküsünde, entrik kurguyu şekillendiren çatışmalar dizgesi "ülkü ve karşı değerler" düzleminde gerçekleşirken özgürlük ile teslimiyet/itaat kavramları çatışmaların ana eksenini oluşturur. Ülkü değerler düzlemindeki Çingener, özgürlük kavramının temsilcisi; teslimiyetçi/itaatkâr konumdaki diğer insanlar ise karşı değerler grubunda yer alır. Öykünün girişinde, Çingenerin yaşam tarzı genel hatları ile verilerek onların mekânsal açıdan özgürlük alanlarına vurgu yapılır. Herhangi bir mekâna ait olamayan, yersiz-yurtsuzluk görüngüleri ile Çingenerin, daha çok açık alanları tercih ettikleri görülür. "Çingenerin indinde park sahipsiz bir alandır. Boş buldukları her düzlüğe çadır kurar, kadi-di çıkmış beygirleri çayıra salar, uluorta sevişir, çiftleşir, doğurur, konakladıkları yerde diledikleri kadar kalıp bir beldeden öbürüne geçerler" (s. 5). Kişinin bir yerde sabit kalmasını sağlayan ev/mekân, kuralsızlığı ve serbestliği ilke edinen Çingener için önemsizdir. Meskûn mahalleri, yerleşik hayatları olmayan bu insanlar, kimliklerine sinen özgür yaşama dürtüsüyle hareket ederken kendilerini sorumsuzlukla suçlayan insanlara aldırış etmezler. Anlatıcı, Çingenerin bakış açısını yansıtırken, onların kendilerini hor gören diğerlerine acıdığını gösterir. Öykü başkişisi Çingene güzeli, kendilerini küçümseyen bakışların çelişkilerini işaret etmek için, insanları köleleştiren ve hapseden düzenin bir parçası olduğunu duyumsar. Çingene güzelinin nazarında modern düzen tam anlamıyla bir hapishaneyi andırır. İnsanlar farkında olmadıkları bu hapishanede kendi istekleri yerine, dayatılan görevleri yerine getirmek zorundadır. Günün her saatinde ne yapacağı belirlenmiş insanlar, mekanik zorundalığın bir parçası olarak hayatını idame ettirir. Öyküde bu zorundalığın somutlaşmış figürü olarak yer alan Bekçi, teslimiyetçi/itaatkâr bir karakterdir. Bekçinin yaşadığı hayatı eleştiren Çingene güzeli, onun üzerinden kendisini hakir gören bütün insanları küçümseyerek düşüncelerini yansıtır.

Sosyal ortamın engelleyici ve küçümseyici tepkilerine rağmen, öz iradeleriyle hareket eden genç âşıklar, 'Stop!' öyküsünün özgürlük temsilcileridir. Sevgisiz ve hoşgörüsüz insanlara göndermede bulunulan öyküde, aşk duygusunun etkin gücü ön plana çıkar. Zira, öyküde isimleri verilmeyen genç âşıkların caddede birbirine sarılmalara, yiten duygusallığa ve insani ilişkilere başkaldırı niteliği taşır. Mekanik düzenin bir parçası gibi hareket eden, kendileri için belirlenen davranış kalıplarının dışına çıkamayan diğer öykü kişilerinin, caddede birbirine sarılan kişilere tahammülü yoktur. Genç âşıkların kendilerine belirlenen ro-

lün dışına çıkması, çevredekilerin nazarında eleştirilmesi gereken bir husustur. Öykü kişilerinin mevcut ortama eylemsizlikle direnmeleri, Camus'nün varoluş felsefesindeki "başkaldırıyla yadsıma" (2015: 340) durumuyla bağdaşır. "Sarmaşık gibi birbirine dolanmış beyaz bir heykeli andıran o ikisi" (s. 160) kendileri için geçerli görmedikleri toplumsal normları umursamayarak yeryüzünde kendi iradeleriyle yer edinirler. Her eylemin belli kıstaslara göre icra edildiği, duygusallığın unutulduğu toplumda, hissi eylemler sergileyen genç âşıklar küçümsenir.

Genç âşıkların eleştirilme nedeni, duygusuzluğun insanlar üzerinde oluşturduğu tahammülsüzlüktür. Söz konusu insanlar, bütün hayatları kontrol altında tutulan hissiz varlıklar olarak görüngenir. Onlar, nesneleşmiş kişilikleri ile kısıtlayıcı/sınırlayıcı düzenin temsilcileri olarak hareket ederken "kendiliğinden" (Fromm, 2015b: 264) etkinlikte bulunarak varoluşsal özgürlüklerini yaşayanları yadsıma yoluna giderler. Bu yadsıma, ileri aşamada eylemsel boyuta evrilen düşmanca tutumları beraberinde getirir. İzleyicilerin genç âşıkları ayırmaya yönelik küçük şakaları, ölümle sonuçlanır. Burada yazarın âşıklardan birini ölüm nedeniyle olay örgüsünden çıkarmasına değinmek gerekir. Bu ölüm, her şeye rağmen kendi duygularını gizlemeyen ve istekleri doğrultusunda yaşayan az sayıdaki insanın yenilgisi olarak yorumlanabilir. Modernizm, her anlamda kontrol altında tuttuğu toplumda, kendisine itaat etmeyenleri kademeli olarak sindirmeye, nihai aşamada yok etmeye teşebbüs ederek etki alanını hissettirir. Bunu, kendi yayılganlığının bir parçası haline getirdiği bireylerin eliyle gerçekleştirirken dolaylı gücünü gösterir. Öyküde çoğunluğun benimsediği yaşantıya adapte ol(a)mayanların ötekileştirildiği açıkça gösterilir. Zira, anlatıcı, anlatı kişilerinin ötekileştirilme aşamasında maruz kaldığı bu durumu ironik bir biçimde aktarır.

Çoğunluğun bulunduğu taraftan genç âşıkları izleyen ve olan-biteni aktaran tanık anlatıcı, olay örgüsünün sonunda, kahkahalarıyla içinde bulunduğu ortamı eleştirir. Genç kızın ölümüyle çevredeki insanların üzerine derin bir sessizlik çöker. Tanık anlatıcı, bir öykü kişisi olarak bu sırada kendi kahkahalarıyla ortamın sessizliğini böler. Biraz öncesine kadar, kahkahalar atan diğerleriyle şimdi kendisi aynı rolü üstlenir.

'Râna'nın Yazmadığı Roman' öyküsünün başkışisi Râna, özgürlük istenci ile yaşamı sorgularken diğer öykülerdeki kişilerin varoluş durumlarından farklı bir yaklaşım sergiler. İlk öykülerde kişiler, özgürleşme sürecini tamamlamış olarak yer edinirken 'Râna'nın Yazmadığı Roman'ın başkışisi; farkındalık, arayış ve baş-

kaldırı süreçlerinden sonra içsel özgürlüğe erişir. Söz konusu erişim, bir anda gerçekleşmez. Öykü kişisi, aile ortamından başlayarak dışa sarmallanan yapının bütün kabullerini sorgulamak suretiyle kendi varoluş alanını belirginleştirmeye başlar. Kundera'nın "insan, tam da gerçeğin kesinliğini sorguladığı ve herkesçe oybirliğiyle kabul edilene inancını kaybettiği zaman birey olur" (2014: 67) ifadeleri, özgürleşme sürecinde bireyin karşı duruşunu ve eleştirel tavrını işaret eder. Râna'nın toplumsal değer yargıları irdelemesi ve kendini yeniden inşa etmesi, onun birey olma ve özgürleşme süreci ile ilgilidir. Râna, kendisine sunulan toplumsal kabulleri ve öğretileri içselleştirmekte zorlandığını fark ettiği anda kendi doğrularını aramaya başlar. "İnsanın toplumsallığı düzenleyen öğretilerle arasındaki uyumsuzluğu, yeni bir başlangıcın, arayışın adımlarını beraberinde getirir" (Koç, 20016: 15). Emel Koç'un "saçma" felsefesi üzerine geliştirdiği çıkarımlar, öykü kişinin içinde bulunduğu çatışmayı, derinleşmeyi, arayışı anlaşılır kılar. Râna, arayışa dönük kaçışlarında, yeni ve alışılmadık kapılar aralar ve üstesinden gelemediği güçlere direnmeye çalışır. Ancak, bu direnç uzun sürmediği için, aynı zamanda gündelik gerçeklerden kendi gerçeğine kaçış olarak da açılabilen bir sürecin içine girer. Onun başkaldırışı, yok saymak suretiyle kendi özgürlük alanını oluşturmaya çalışmak olarak değerlendirilebilir.

Râna'nın aile içinde başlayan sosyal ortama dair arayışları, belli bir aşamadan sonra dinî boyuta yansır. Onun manevî âleme yönelik sorgulamalarında şizofrenden muzdarip olması etkili olur. Hasta olduğu için, "birbirlerini kıskanan, kin tutan, dalaşan, dertleşen, sevişen, velhasıl istediği gibi güttüğü kişilerle dolu doğadışı bir âlemde yaşa(r)" (s. 171). Bilinmeyen âlemlerdeki gezintileri, onu varlığı öğrenme ve bilme arayışlarına yönlendirir. Zihinsel ve ruhsal rahatsızlığı nedeniyle, bilinmeyen âlemlerle diyaloglar gerçekleştirirken isyan ettiğini gösteren ifadeler kullanır. "Tanrı'nın kendi suretinde yarattığı anlamsız devran" (s. 171) olarak nitelediği yeryüzünü terk etmeye çalışır. Dünyadaki yerini anlama çabasıyla Allah'a sorular yöneltten başkışı, isyankâr tutumlarından dolayı bazı zamanlar pişman olur. Bu durum, başkışının hayalî kişilerle gerçekleştirdiği diyaloglardan açıkça anlaşılır. Hastalığının da etkisiyle, son kertede, iradesini engellediğini düşündüğü etmenlerden soyutlanarak ve bağlayıcı etkisi olan dinî değerlerden kaçarak kendisini ruhsal ve zihinsel yönlerden kısıtlayan sınırların dışına taşar.

Bulunduğu yeri ve konumu anlamlandırma çabası içindeki öykü başkışisi, kendisini kuşatan atmosferin derinliğine kapılmaktan kurtulamaz. Bu atmosfere ayak uydurmak yerine ona direnen Râna, mücadele etme gücünü yitirdiği anda kaçmaya çalışır. Kendisini bunaltan her şeyden kaçma düşüncesinin sonucunda alışılmadık davranışlar sergilemeye başlar. Camus'nün var oluşu farklı perspektiflerden değerlendirdiği Başkaldıran İnsan kitabındaki ifadeleriyle değerlendirildiğinde, öykü kişinin kendisi için belirlenen sınırların dışına çıkmaya çalışırken "doğaötesi başkaldır" (2015: 37) yaşadığı, bedensel/düşünsel olarak bulunduğu ortamdaki soyutlandığı ifade edilebilir.

'Ferman Dinlemez Gönül' öyküsünde çoban, düşünsel ve eylemsel özgürlüğünü tasavvufi yönelimlerle sağlayan karakter olarak görüngenir. Çoban olay örgüsüne dâhil olduğunda, kendi öz kimliğini inşa ettiğini ve kendilik değerlerini dış etkenlerden bağımsız olarak oluşturduğunu hissettirir.

İnsan bilinç oluşturma sürecinin farkındalık basamağında "doğaya ve içinden çıktığı toplumsal dünyaya sıkı bağlarla bağlı olmayı sürdürür; ayrı bir varlık olarak kısmen kendisinin farkında olurken aynı zamanda çevresindeki dünyanın bir parçası olduğu duygusunu yaşar" (Fromm, 2015b: 43). Öykü kişisi çobanın durumu, Fromm'un ifadeleriyle koşutluk gösterir. Çevrenin yozlaşmasıyla kendini sorgulayan ve içinden çıktığı toplumdan kopmaya başlayan öykü kişisi, kendilik değerlerini yalnızlık üzerine oluşturur. Kimseyi umursamayan, insanların saldırgan tutumlarına kayıtsız kalan öykü kişisi, hiçbir nesneye ya da bireye bağımlı değildir. Kimsesi olmadığı için, yalnız yaşamak zorunda olan çobanı, anlatıcının annesi evine alır. Bu evde kendisine verilen hayvanların bakımını üstlenirken sergilediği tavırlar, onun kendi içinde farklı bir dünya algısı oluşturduğunu gösterir.

Yeryüzünün çıkarıcı/çatışmacı yönlerini görmezden gelen ve kendi içinde özgür bir dünya oluşturan çoban gerek anlatıcı gerekse öykünün diğer karakterleri tarafından delilikle ve sapıklıkla yaftalanır. Anlatıcı, "ne idüğü belirsiz bir berduşun çul çaputu arasında neyi aradığımı öğrenmek mi istersin? Kimliği olmayan bu adama, kader pençeyi geçiremiyor, evet, böyle bir duygu var içimde" (s. 34) ifadeleriyle çobanın kendilik bilincine ve istenç özgürlüğüne dair ipuçları vererek onu yüceltir. Kendisi üzerinde etkili olan güçler çobana hükmedemediği için, anlatıcı, onun yaşamındaki kayıtsızlığa erişmek istediğini gösterir. Bu istek, bir anda ortaya çıkmaz. Anlatıcı konumundaki başkışi, kendilik bilincini oluşturan

çobanı, toplumsal normların etki alanına girmediği için cezalandırmaya çalışır. Bu cezalandırma isteği, çobanın direncini yıkamayınca başkişide öfke ve nefret duyguları uyanmaya başlar. Nefret, zamanla aşk duygusuna evrildiğinde, başkişinin dönüşüm süreci başlar. Her durumda sakın kalan ve toplumsal olandan bağımsız hareket eden çoban, anlatıcı konumundaki başkişi için, kendiliğe çağrı niteliğine bürünerek onun "iç özgürlüğünü keşfetme" (Korkmaz, 2014: 138) ve kendilik değerlerini arayış sürecini hızlandırır.

'Saint-Michel'in Develeri'nde özgür bireyi temsil eden komando gömleklili kadın, kendi ilkeleri doğrultusunda yaşayan ve kısıtlayıcı herhangi bir durum ya da kişiye tahammülü olmayan bir figür olarak öyküye dâhil olur. Kadın, kılık-kıyafet uyumuna özen göstermediği gibi girdiği mekânlara uyum sağlamak yerine, mekânları kendisine göre şekillendirir. Bu yüzden anlatıcının ilk ifadelerinde sadece "komando gömleklili kadın" olarak yer bulur. Anlatıcı, giyinişi üzerinden kadının aykırılığını ve genelin yaşantısına uygun olmadığını okuyucuya sezdirmeye çalışır, tuhaf kıyafetli kadını gözlemleyerek onun yapacağı şeylere odaklanır. Etraftakilerin bakışlarına aldırış etmeyen kadın, uygun görülmeyle birlikte masaya oturarak görünüşündeki tuhaflığa koşut eylemler gerçekleştirir. Böylece, gerek anlatıcı gerekse diğer gözlemleyicilerin dışlayıcı/ötekileştirici eylemlerine zemin hazırlayarak onlara kolaylık sağlar.

Öykünün ilerleyen bölümlerinde dramatik aksiyonu yönlendiren kadının, bakış açısı da dış görünümü gibi anormal olarak yansıtılır. Anlatıcı onunla ilgili bilgiler verirken eylemlerinden dolayı, ondan "sapıtık manyak karı" (s. 58) şeklinde bahseder. Toplumsal olana uygun davranmayanların çeşitli yaftalanmalara maruz kalması, bu şekilde yerine getirilir. Dışlanan ve istenmeyen kişi konumuna düşen kadının kendi özgürlüğünü sürdürme çabası, bu noktada başlar. Toplum-sallığın ötekileştirici bakışları ile baskı altına alınan kadının, kendilik değerlerine sıkı sıkıya bağlı kaldığı görülür. Bu aşamada, kadının kendilik değerlerini koruma çabası daha fazla güç kazanır, çünkü bazı durumlarda ötekilik, kendilik bilincini güçlendirir. Kadının özgürlüğünü engellemeye yönelik eylemler, başarısızlıkla sonuçlandığı için, öykü boyunca onun davranışlarını etkileyebilecek nitelikte bir durum görülmez. Bunda, kadının öz bilincini genel kabullere uygun olarak değil; kendilik değerlerine uygun olarak inşa etmesinin önemi büyüktür.

İçinde bulunduğu ortamın etkisini bertaraf edip kendi yaşam alanını oluşturan kişilerin ortak yönü, kendilerini dışlayan atmosferden soyutlanmalarıdır.

Söz konusu soyutlanma, karakterlerin kendince olumsuz gördüğü toplumsal yargılardan ve olumsuzluklardan uzak durmalarını kolaylaştırır. Kendilik bilincini oluşturmuş kişilerin, onları ötekileştiren topluma bakışlarında herhangi olumlu/olumsuz bir etki yoktur. Özgürlüğün farkındalığını yaşayan kişiler, kendilerini eleştiren ve küçümseyen insanları örtük bir cezalandırma ile görmezden gelerek yok sayarlar.

Yazarın beş öyküsünde ön plana çıkan özgür bireyler, aynı zamanda kendi hayat felsefelerinin savunucusu konumundadırlar. Düzenin koyduğu kurallara, bunların dayattığı sınırlayıcı, yok edici yaptırımlara karşı kendilik bilincini öncelleyen karakterler, engelleme girişimlerine karşı mücadele ederler. Çoğu durumda düşünsel/eylemsel olarak gösterdikleri mücadeleyi bazen umursamaz tavırlarla geçiştirirler. Bu kişilerin temsil ettiği kavramın karşıtı olan teslimiyet ya da daha geniş anlamıyla esaretin söz konusu olduğu öykülerdeki karşıtlık, karakterlerin karşı karşıya gelmesiyle meydana gelir.

2. Yabancılaşma

Varoluşsal bir durum olarak yabancılaşma, engellemeler neticesinde belirgin bir hâl alır ve kişinin algısında kendini gösterir. Engellenme kavramını, sınırları fizikî şartlarla daraltılmış bireylerin yaşadığı engellenme olarak değil; kendi iradesiyle edimler gerçekleştiremeyen, düşünsel bağlamda çevrenin ve yaptırımların etkisinde kalarak içinden gelen hisleri bastıran kişilerin uymak durumunda kaldığı kısıtlamalar doğrultusunda ele almak gerekir. Bu kişilerin muzdarip oldukları nokta, düşüncelerini eyleme aktarma süreçlerinde yaşadıkları dolaylı dış baskı ve bununla birlikte ortaya çıkan "kendi yaşama sorumluluğunu üstlenememe" (Geçtan, 2016: 95) durumudur. Bu baskıya maruz kalan bazı karakterler içinde buldukları durumun farkındayken, bazılarının kendiliğini sorgulamaktan uzak bir şekilde, genel kabullerin parçası oldukları görülür. Bu durum, onların gerek kendine gerekse topluma karşı yabancılaşmasıyla sonuçlanır.

'Çingene Güzeli' öyküsünde kendine ait davranış kalıpları olmayan karakter, Ayasofya Müzesi'nin bekçisidir. Çingene güzelinin ifadesiyle "bir üniformaya hapsolmuş, aptal ve korkak bekçi" (s. 9), edilgin duruşuyla vücut bulur. Freud, kişinin toplumun yasaklayıcı etkisiyle eylemlerini kısıtlamak zorunda kaldığında kendi özgürlük alanını sorgulamaya ve keşfetmeye başladığını ifade eder (2015: 115). Bu açıdan bakıldığında bekçi, Çingene güzeli ile karşılaşıncaya dek, irade-

sini kullanma gücünün kendisinde olduğu kanaatindedir; ancak engellenmeye başladıkça konumunu değerlendirmeye başlar.

Bekçinin yaşadığı farkındalık, kişinin sadece toplumsal olana uygunluk göstererek verilen koşullara teslim olduğunu değil; aynı zamanda öz değerlerine de yabancılaştığını gösterir. Bekçi, toplumsal düzenin sağlayıcıları tarafından kendisine verilen role uygun bir hayat sürdürdüğünü fark ettiği anda, topluma yabancılaşmaya başlar. Ancak bu durum, onun kendi iç dinamikleriyle hareket ettiği anlamına gelmez. Kendilik değerlerini oluşturmak isteyen bekçi, iç ben'ine yoğunlaşarak eylemler sergilemek istediğinde, toplumsal kabuller etkisini gösterir. "Haykırmak, çeşmeye doğru yeldirmek, kasketi, ceketini, anahtarını inzibatlara teslim edip sorumluluk bağlarından kurtulmak, Çingenerle birlikte gitmek" (s. 11) ister, ama normatif değerlerin etkisini de eş zamanlı olarak hatırlar. Bu etkinin ağırlığına direnemeyen bekçi, kendisine verilen role uygun hareket etmeye devam eder.

Bekçi, cinsel anlamda Çingene güzelini arzulamasına rağmen, engelleyici faktörler nedeniyle bu isteğini yerine getiremez. O, her gün harfiyen uyması gereken bir zaman dilimine hapsedilmiş, köleleştirilmiş bir karakter görünümü çizer. Bunun farkına varmaya başladıktan sonra yaşadığı ikilem, bekçiyi bir seçim yapmaya zorlar. Ancak, söz konusu seçimi yapmanın onun açısından zorluğu da oldukça açıktır, çünkü bağlı olduğu sadece resmi otoriteler değildir. Bekçi, kendini otoritenin yanında kültürel ve dinî değerlerin de kısıcında hisseder. Bu, öykünün sonunda Ayasofya'daki duasından anlaşılabilir. Bekçi, Çingene güzelinin baştan çıkarma çabalarına direncini kaybetmek üzereyken duyduğu "ezan sesiyle" (s. 10) tekrar kendine gelir. Çingene güzelinin farkındalık yaratan konuşmaları, bekçinin öz ben'i üzerine yoğunlaşmasını sağlar. "Yoksulların anası, yalvarırım kurtar şu pısırık kulunu edep erkân bağından!" (s. 11) ifadeleriyle, bazı arzularını engelleyen örf-adetlere karşı çıkar.

Genel hatlarıyla incelendiğinde, bekçinin kendisini kuşatan her şeye karşı çıkmak istediği; ancak bu cesareti kendinde bulamadığı görülür. Bireyin içtepilerini gerçekleştirmesine engel olan süper ego, devreye "bastırma" (Freud, 2015: 79) savunma mekanizmasının girmesine neden olur. Hislerini bastırmak zorunda kalan birey, toplumsal normlara uygun olarak yaşamını idame ettirecek boyunduruğu kabul eder. Kendini toplumdan ve onun normlarından soyutlamak isteyen, ancak bunu başaramayan bekçi, kendine yabancılaşma belirtisi

gösterir. Kendilik değerlerini içsel istekleri doğrultusunda oluşturmak isterken, üstesinden gelemeyeceği engelleyicilerin etki alanında kaldığını ve bundan kurtulmanın zor olduğunu fark eder.

İçinde bulunduğu şartlarla mücadele etmek yerine onları kabullenen, iradesini başka bir kişiye teslim eden karakterlerden biri de 'Dara Düşen Katlanır' öyküsündeki anlatıcıdır. Anlatıcı, öykünün girişinde kendisine baskı yapan ev sahibine katlanmak zorunda olduğunu belirtir. "Tavan arası olsun bodrum katı olsun, kiralık müstakil bir oda bulana dek tahammül sınırını aşan bu duruma" (s. 15) ve kadına katlanmak zorundadır. Öykü başkışisi çevresel şartlardan kaynaklanan bir zorunluluktan dolayı, söz konusu duruma ve kişiye katlanmak zorundadır. Maddî şartları kısıtlı olan anlatıcı, bir odasını kiraladığı Marie'nin evinde mutlu olmadığını ve ilk fırsatta bu kısıtlayıcı mekândan kaçacağını vurgular. Böyle bir atmosferde üzerindeki baskıyı hissettiren öykü anlatıcısı, kadının cinsel tahriklerine katlanmak zorunda kalır.

Öykünün devamında başkışinin tutuk kalmasının sadece maddi koşullardan kaynaklanmadığı; onun karakteristik olarak da pasif bir yapıya sahip olduğu görülür. O, kendini savunmak için mücadele edecek kelimeleri bulmakta zorlanan biridir. Özellikle, öykünün sonunda hiç sevmediği Marie ile evlenmesi bu durumu açıkça gösterir. Kendisini Marie'nin mevcut zamandaki "tek evcil hayvanı kabul eden" (s. 27) başkışisi, direnmek ve kendi iradesini ortaya koymak yerine teslimiyetçi bir ruha bürünmeyi tercih eder.

'Çingene Güzeli' öyküsündeki bekçinin kendilik değerlerini oluşturmak için gerçekleştirdiği atılımlar, 'Dara Düşen Katlanır' öyküsünün adı bilinmeyen başkışisinde görülmez. O, ortamın engelleyiciliğini fark etmesine rağmen mücadele ruhundan, kendini inşa etme gücünden yoksundur. Bu yönüyle kendi özüne yabancılaşmış bir karakter görüntüsü çizer.

'Karıma Söyleyebilsem' öyküsünün edilginliğiyle dikkat çeken anlatıcısı, aşk duygusunun kuşatıcı etkisiyle kendilik değerlerine aykırı davranışlar sergileyerek özüne yabancılaşmış bir karakter görüntüsü çizer. Öykü başkışisi, kariyeri hakkında kısa bilgiler verdikten sonra, seilmeyen bir eş olduğunu sezdirir (s. 154). Sosyal çevresinde başarılı addedilmesine rağmen, aslında bireysel anlamda mutsuz biridir. Bu mutsuzluğun başat amili olan karısı, başkışinin hareket serbestliğini dolaylı olarak etkiler.

Uzun yıllardır evli olduğu kadının aldatmalarına dayanamayan öykü anlatıcısı, buna katlanarak kendilik değerlerine aykırı davrandığının farkındadır. Benliği ve bilinci yönlendirebilme gücü olan bazı duygular, bireyi "zorunluluğun sentezine uymayan" (Kierkegaard, 2014: 49) şeyler yapmaya iter. Aşk duygusu, öykü kişisini böylesi bir duruma zorlar ve onu aykırı olanı gerçekleştirilmeye, ben'in isteklerine yönelmeye iter. Karısı tarafından seilmeyen adam, "Hangi akla hizmet diyaloga zorladım seni! Olur mu? Sensiz yapardım kalan ömrüm boyunca! Evet, sensiz yaşam ne anlama gelirdi?" (s. 155) ifadeleriyle aşk duygusunun mahkûmu olduğunu gösterir. İsmi bilinmeyen anlatıcı, karısı tarafından terk edilmemek için, onun yalanlarına ve aldatmalarına karşı koyamaz. Sevdiği kadını karşısına almanın onu kaybetme riskini meydana getireceğini bilen anlatıcı, bu ihtimalin doğmasına izin vermez. Bu da özgür iradesiyle hareket edemediğini, dolayısıyla özüne yabancılaştığını gösterir.

Birey-toplum ilişkisini ve yabancılaşmanın bireysel/toplumsal yönünü açıklamak, Gürmen'in öykülerindeki karakterlerin yaşadığı engellenmeyi ve teslimiyetçiliği yabancılaşma bağlamında anlamlandırmayı kolaylaştırır. Kendilik bilincini yapılandırma çabasındaki birey, içinde bulunduğu çatışmayı sonlandırırken her durumda yabancılaşır.

"Kendilik bilinci özgür ve özgün bir yapılanma sürecinden geçerken kimi zaman toplumsal olanla çatışma yaşar. Toplumsal gerçeklikle bireysel olanın farklılığı bu çatışmanın temel nedenidir. Toplumsal kendilik kabullerinin dayatmaları, bireyi bunaltıp çaresizliğe iterken bireysel kendilik yaratımı sekteye uğrar. Birey için "olan", toplumsal kabulleri imgeler; "olması gereken" ise, kendiliğe dayalı özgür bir dünyadır. Bu ikisi arasında bağdaşıklık kurulamazsa çatışma kaçınılmaz olur. Bireyin kendilik bilinci dışında yaratılan bir dünyada/çevrede tutunması güçtür. Kendilik bilincine sahip birey, toplumsal kabulleri aşamayınca iletişimsizlik ve yalnızlık ile kendine, dünyaya, çevreye olmak üzere üç farklı yabancılaşma görünüşü ile absürt bir yaşam algısında sıkışıp kalır. Eğer kendilik bilincine sahip değil ise, onlardan biri olarak şeyleşir, ötekileşir ve gündelikte yitme uğrar, kaybolur." (Deveci, 2011: 133)

Birey, devamlı iletişim/etkileşim halinde olduğu toplumun bir parçası ve aynı zamanda sürekliliğini sağlayan halkasıdır. Bu durumda, kendi kimliğini inşa etme sürecinde içinde yaşadığı toplumun olumlu/olumsuz pek çok faktörüyle karşı

karşıyadır. Toplumsal normlara ters düşen fikirlerin engellenemezliği, kişi-toplum bağıntısında çelişkilerin/çatışmaların doğmasına yol açar. Toplumun genel kabulleri, birey üzerindeki egemenliğini sürdürür ve bireyin bu normlara yönelik eleştirisi çoğu zaman mümkün değildir. Kendilik bilincini inşa etme aşamasında 'olması gereken'in farkındalığı ile birey, 'olan'ın egemenliğinden kurtulmak için mücadele ettikçe, toplumsal kabullerin savunucuları tarafından dışlanır. Bu dışlanmaya direnen ve kendilik değerlerini oluşturabilen bireyler toplumsal olana yabancılaşırken; dışlanmayla başlayan ötekileştirme sürecinde mücadele etme gücü bulamayan bireyler, kendine yabancılaşmaya başlar. Osman Necmi Gürmen'in öykülerindeki yabancılaşmış bireyler, kendilik bilincini oluştururken toplumun doğrudan/dolaylı baskısına maruz kalır. Kendileri dışında gelişen bu baskı karşısında direnemedikleri için şey'leşerek gündelik hayatta yitip giden birer öge olarak hayatını idame ettirirler.

Yazarın öykülerinde kendilik bilinci oluşmayan kişiler, "ben olmak, kendi olmak ya da başka bir benlik bulmak" (Kierkegaard, 2014: 63) şeklinde görünür. Söz konusu kişiler, içinde buldukları açmaza neden olan faktörlerle savaşıyor gücü kendinde bulamadıkları için ortamın sorunlarına katlanmak zorunda kalırlar. Ben'in istekleri doğrultusunda yaşamak için adım atma girişimleri, öğrenilmiş çaresizlik nedeniyle ortaya çıkmaz. Bunun doğal sonucu olarak bilinçli bir teslimiyeti ya da yabancılaşmış kimliğe bürünmeyi tercih ederler. Yazar, özgürlük-esaret çatışmasını temele aldığı öykülerinin tümünde bunu hissettirir. Karşı ve ülkü değerleri temsil eden kişilerden özgürlüğü ön plana çıkarıcıların, kendilik değerlerinden taviz vermediği görülür. Toplumsal yabancılaşma yaşayanların ise, bazı zamanlar kabuğunu kırma düşünceleri geliştirdikleri, ancak bu düşünceleri eyleme dönüştüremedikleri ifade edilebilir.

3. Cinsellik

İnsan, kendini oluşturan ve bütünselliğini sağlayan yönlerini tatmin etmek isterken farklı eğilimler gösteren bir varlıktır. Onun yaşantılarının temelinde güdülendiği amacı gerçekleştirmek ve böylelikle var olduğunu hissetmek yatar. Bireyin duygusal, zihinsel, cinsel bütün dürtü ve düşünceleri, onu bilincini sağaltmayı kolaylaştıran eylemlere yönlendirir (Freud, 2015: 27). Bu bağlamda cinsel dürtülerin önemi, bilinçdışının bireyi var olma mücadelesine itmesinden kaynaklanır. Ancak "kişi var olmayı unutmada durumunda yaşıyorsa madde dünyasında yaşayıp" (Yalom, 2014: 53) eylemlerine sıradanlık yükleme eğilimi gös-

terir. Pek çok yönelimini/edimini anlamsızlaştıran varoluşçu birey, cinselliği de sadece bedensel bir doyum olarak görür.

Modern dönemde, "bedenle birlikte benliğin ve kimliğin inşa oluşunda etken olan konulardan biri, cinselliğin değişen tanımıdır" (Bilgin, 2016: 232). Aşk duygusuyla birebir ilintili olan cinsellik, varoluşçu bireylerin yaklaşımlarında dar bir kapsamla kendini gösterir. Dünyadaki yerini anlamlandırma çabası içindeki bireyin umursamazlığı, onun cinsellik kavramına bakışında daralma meydana getirir. Hiçbir şeye bağlanamayan ve günübirlik yaşantılarla yetinen söz konusu bireylerin cinsellik hakkındaki düşünceleri, bedensel istekleri tatmin etme ve paylaşımın getirdiği sorumluluktan kaçma üzerine şekillenir. Varoluşçu birey böylelikle, bedensel tatminsizliğin yol açacağı bunalımlı durumlardan kaçınmayı amaçlayan karakter görüntüsü çizer. Gürmen'in eserlerinde cinsel arzularıyla ön plana çıkan karakterlerin yaklaşımını işaret eden bu tür bir anlayış, karakterlerin yaşama dair yüzeysel bakışını gösterir. Kendini hiçbir yere ait hissedemeyen ya da bulunduğu konumu içselleştiremeyen karakterlerin arayış sürecinde karşı cins olan tutkunlukları anlık ve bedenseldir. Kendisini sorumluluk altında bırakacak her türlü bağdan kaçınan bu karakterlerin, düşünsel bir birlikten ziyade, dürtüsel bir birleşme istedikleri ifade edilebilir.

'Dara Düşen Katlanır' öyküsünde ev sahibi Marie, duygusallıktan uzak bir cinsel arzu ile olay örgüsüne dâhil olur. Anlatıcı, ev sahibinin kendisine bakışını sevgiye değer vermeyen bir kadının cinsel ihtirasiyla hareket etmesi şeklinde betimler. "O sinsi cadalozun kendisine duyduğu cinsel cazibeye direnebilmek için" (s. 17) sevgi gösterisinde bulunur. İçinde yaşadığı toplumun duygusallığı kısıtlayıcı yapısı, Marie'nin cinsel dürtüleriyle eylemler sergilemesine neden olur. O, geleceğe yönelik düşünsel ve/ya duygusal hiçbir girişimi olmadığı için kendini günübirlik yaşamın getirilerine adar. Marie, insanlarla bağ kurmakta güçlük çektiğini öykü boyunca hissettirir. Anlatıcının onun geçimsizliğini işaret eden ifadelerinden, Marie'nin toplumun değer yargılarını önemsemediği çıkarılabilir. Karşı cins konumundaki anlatıcı, onun bakış açısıyla cinsel arzularının muhatabı olmaktan öteye geçemez.

Hissiyattan soyutlanarak bedeni güdülere odaklanan kadınların bir diğer temsilcisi Çingene güzeldir. Değer yargılardan ve içsel duygulardan soyutlanan Çingene güzeli, kendi cinsel arzularını karşısındakine göstermekte bir sakınca görmez. Varlığın doğasında olan bir dürtünün gizlenmek zorunda bırakılışını

bekçi üzerinden eleştirir. Kendi özgür yaşayışını küçümseyenlerin zihinsel ve duygusal bağlamda hapsedildiğini ve isteklerine gem vurmak zorunda kaldıklarını öyküdeki diğer karakterlere sataşarak hissettirir (s. 6). Diyaloglarında ve eylemlerinde bu durumu işaret ederek bekçinin kendini engellemek için ördüğü bilinçli duvarı ortadan kaldırmaya çalışır. Bekçinin kendisine dayatılan toplumsal normlara adapte olma süreci, gerçekleştirmek istediği eylemleri engelleyen katı bir kuralcılığı getirir. Çingene güzelinin hayatın sarmal kuşatıcılığından soyutlanarak kendi düzlemini oluşturması bekçiyi etkilediği için, bekçi içselleşen bir tutkuyla toplumsal bilincin engelleyici etkisini bertaraf eder. Kendi tutkularının farkındalığını yaşayan bekçi, kısıtlayıcı normları tersyüz etmek istemesine rağmen başarılı olamayacağını bilincindedir.

'Ferman Dinlemez Gönül' öyküsünde, cinselliği ön plana çıkaran kişiliğiyle dikkat çeken kadın karakterin durumu daha farklıdır. Onun cinsel tutkuyla başlayan saplantılı süreci, öykünün sonuna doğru aşk duygusuna evrilir. Öykü başkışisinin her şeyden soyutlanan tavırlarına odaklandığı çoban, cinsel arzunun ve sonrasında ortaya çıkan aşk duygusunun muhatabıdır. Aynı zamanda anlatıcı konumundaki başkışı, "bu yabansı, kılıksız adamı arzulamaya başla[r] ve elde etme heyecanıyla dört duvar arasında dolanıp duru[r]" (s. 39). Adamın kibirli edasını eleştirdiği andan itibaren ise, onu arzulamaya başlar. Arzu nesnesi konumundaki çobanın aldırış etmemesi ile saplantılı bir hal almaya başlayan tutku, anlatıcı tarafından sık sık hissettirilir. Anlatıcı, cinsel tutkuyu betimlerken hayvanların çiftleştirildiği anları şehvet havasında bir üslûpla aktarır. Hayvanlara dair izlenimleri aktarması, kendi içindeki dürtüleri dolaylı yoldan sezdirmesini kolaylaştırır. Bu betimlemelerden onun içinde bulunduğu cinsel saplantıyı anlamak mümkündür. Hayvanları izlerken kendisini çobanla birlikte hayal edişi ve gerçekleştiremediği cinsel birleşmeyi hayallerinde yaşamaya başlaması (s. 38), bilincinin üzerindeki baskıyı ortadan kaldırmaya yardımcı olur. Ancak, arzuların yarattığı saplantılı ruh hali tamamıyla ortadan kalkmaz ve öykü boyunca görülür.

Cinsel dürtüler; var olmak, varlığını sürdürmeye çalışmak gibi içtepisel yönelimli temel üreme eyleminin gerçekleşmesi üzerinde şekillenirken bireyi yönlendirebilme gücünü kullanır. Bu durum, bireyin yaklaşımlarında ve bakış açısında farklılıklara neden olur. Varoluşçu birey, bunun farkında olduğu için, kendisini kısıtlayacak ya da baskı altına alacak dürtülerden kurtulmaya çalışır.

Öykülerin geneli göz önüne alındığında cinsel dürtüleriyle eylemler sergileyen kişilerin en belirgin yönleri, odağa aldıkları kişiyi nesneleştirmeleri ve kendilerine ait görmeleridir. "Bedeni cinsel haz nesnesine dönüştüren" (Bilgin, 2016: 228) bu karakterlerin temel amacı cinsel arzularını tatmin etmekten ziyade, arzuladıkları kişiye sahip olmaktır. Üzerinde egemenlik sağlamak istedikleri kişilerin kendilerine direnmeleri, bu karakterlerin benliğindeki saplantılı duygu/düşünceleri tetikler. Cinsel arzularıyla dikkat çeken bu karakterler, ilgi odağındaki kişilere sahip olmalarını engelleyen iç ve dış faktörleri görmezden gelmek isterler, ancak bunda başarılı olamazlar. Adı geçen karakterlerin dışında, diğer öykülerde de cinsel arzularını tatmin edemeyen karakterlere rastlanır. Diğer öykülerdeki karakterler, ölçülü eylemler sergilerken söz konusu karakterlerin iradesini yönlendiren birincil etken cinsel tutkudur.

Sonuç

Osman Necmi Gürmen'in on iki öyküsünde de kişisel durumların analitik yansımalarına rastlamak mümkündür. Kısa süreli eylemler, aslında karakterlerin zihinsel süreçlerini ve düşüncelerini sezdirmenin zemini olarak okunabilir. Yazarın önemseydiği meseleler, yaşanan olayların dramatik örgüsü değil; arka planda kaldığı için herkesin dikkat edemediği ayrıntılardır.

Öykülerdeki karakterlerin yaşam üzerine geliştirdiği farklı felsefi yaklaşımlar, eylemlere çeşitli şekillerde yansır. Anlamsızlıkla birlikte ortaya çıkan varoluş sancıları, öykü kişilerinin kendi cümleleriyle ya da anlatıcıların çözümleyici aktarımlarıyla belirginleşir. Kişilerin benimsediği hayatı, oldukça tutarlı bir şekilde aktaran yazar, karakterlerin ruhsal durumuyla çelişecek eylemlere yönelmesini engeller. Birden fazla iç çatışmanın etkisindeki öykü kişileri, kendilerini kimi zaman yadırgadıkları kişilere imrenirken, kimi zaman sadece bedensel dürtülerine hizmet ederken bulur. Bu kişilerin, yabancılaştırmanın getirdiği karamsar atmosferin merkezine dâhil olarak entrik kurguyu güçlendirdiği ifade edilebilir. Öykü karakterlerinin çatışmalı, değişken ruhsal durumlarından kaynaklanan davranışlarının altında yatan en önemli hususlardan birinin, varoluşçu tutumlar olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Bunda, Osman Necmi Gürmen'in varoluşçuluğun güç kazanmaya başladığı II. Dünya Savaşı sonrasında, Paris'te bulunmasının etkisi yadırganamaz. Savaş ortamının insanlar üzerinde yarattığı bezginlik, huzursuzluk ve hayata dair anlam arayışı, Gürmen'i de derinden etkiler. Gözlemlerle bütünleşen bu etki, eserlere farklı yönleriyle yansır. Öykü karakterlerinin

buldukları mekân ve zamanla bağdaşan eylem/düşünceler geliştiremediği görülür. Kendi kabuğunda devinen ve engelleyici her türlü etkenden sıyrılmak isteyen öykü kişilerinin tutumları, bırakılmışlığın, huzursuzluğun ve bezginliğin sonucunda ortaya çıkar. Söz konusu hisler, varoluşçu felsefeye doğrudan ilintili olan bunaltının, karamsarlığın, anlamsızlığın, hiçlik duygusunun ve "saçma"lığın getirileridir.

Kaynakça

- Alagöz, Halil Fatih (2019). *Osman Necmi Gürmen'in Öykü ve Romanlarında Yapı ve İzlek*. İstanbul: Gölgele Kitap.
- Bilgin, Rifat (2016). "Geleneksel ve Modern Dönemde Kadın Bedeni ve Cinselliği". *F. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 29: 1: 219-243.
- Camus, Albert (2015). *Başkaldıran İnsan*. T. Yücel (Çev.). İstanbul: Can.
- Deveci, Mutlu (2011). "Bahtiyar Vahapzâde'nin Şiirlerinde Kendilik Bilinci". *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 31: 131-146.
- Freud, Sigmund (2015). *Cinsiyet Üzerine*. Avni Öneş (Çev.). İstanbul: Say.
- Fromm, Erich (2015a). *İtaatsizlik Üzerine*. Nurdan Soysal (Çev.). İstanbul: Say.
- Fromm, Erich (2015b). *Özgürlükten Kaçış*. Şemsa Yeğin (Çev.). İstanbul: Say.
- Geçtan, Engin (2016). *İnsan Olmak*. İstanbul: Metis.
- Gül, Fikri (2014). "Varoluşçu Felsefenin Türk Düşünce Hayatındaki Yansımaları". *P. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18: 27-32.
- Gürmen, Osman Necmi (2009). *Saint-Michel'in Develeri*. İstanbul: Kanat Kitap.
- Koç, Emel (2016). "Albert Camus'nün Saçma Felsefesi: Caligula, Yabancı ve Sisifos Söyleni". *SOBİDER*, 6: 1-19.
- Kierkegaard, Soren (2014). *Ölümçül Hastalık Umutsuzluk*. M. Yakupoğlu (Çev.). Ankara: Doğu-Batı.
- Korkmaz, Ramazan (2014). *Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*. İstanbul: Grafiker.
- Korkmaz, Ramazan; Deveci, Mutlu (2017). *Türk Edebiyatında Yeni Bir Tür: Küçürek Öykü*. Ankara: Akçağ.
- Kundera, Milan (2014). *Roman Sanatı*. A. Bora (Çev.). İstanbul: Can.
- Sartre, Jean-Paul (1985). *Varoluşçuluk*. Asım Bezirci (Çev.). İstanbul: Say.
- Sartre, Jean-Paul (2015). *Bulantı*, Selahattin Hilav (Çev.). İstanbul: Can.
- Tosun, Necip (2014). *Modern Öykü Kuramı*. Ankara: Hece.
- Yalom, Irwin (2014). *Varoluşçu Psikoterapi*. Zeliha Babayiğit (Çev.). İstanbul: Kambalacı.

